

Na petelinji svatbi

Srečanje z vladarjem gozdne perutnine pod Uršljo goro

Špela Recer

Divji petelin FOTO: PETER STRGAR

Uršlja gora, ki se je, preden so v kotanji pod njenim vrhom zgradili cerkev svete Uršule, imenovala Plešivec, je zadnji višji vrh vzhodnih Karavank. Vrh je gol, plešast, kot pove že staro ime, in zgrajen pretežno iz apnenca. Pobočja Uršlje gore pokrivajo gozdovi. Nižje prevladuje bukev, višje smreka, mestoma pa jima je primešan macesen. Smreka je izpodrinila jelko, ki je nekdanj prevladovala v plešivških gozdovih.

V veliki meri se je to zgodilo zaradi človekovega vpliva na gozd, ljudje so posegli v vrstno sestavo gozda in izrinili naravne plenilce divjadi, ki objeda mlado jelovje. Človek je v teh krajih izkrčil gozd visoko na višinah nad tisoč metri in se naselil na pobočnih in slemenskih izravninah. Razlog, da poselitev sega tako visoko, so ugodne temperature na prisojnih legah, ki omogočajo zorenje žita v jesenskih mesecih. Nastali so značilni celki, samotne kmetije s pripadajočimi gospodarskimi poslopji, njivami in sadovnjaki, ki lepo popestrijo tukajšnjo krajino. Te osamele kmetije so sledi nekega

daljnjega časa, ki se spreminja in izginja, so odtisi marljivih človekovih rok v prostoru.

KAKO JE PLEŠIVEC POSTAL URŠLJA GORA

Uršlja gora je globoko vtisnjena v zavesti okoliških prebivalcev. Z njo so povezane številne resnične, polresnične in izmišljene zgodbe, pa tudi poznavanje in opisovanje naravnih pojavov. Tako pravijo domačini: "Če ima Uršlja gora poleti kapo, bo čez tri dni gotovo dež." Tudi nevihto, ki prihaja iz smeri Uršlje gore, imenujejo plešivška nevihta. Globoko je zakoreninjena zgodba o

jezeru na vrhu Plešivca, v katerem je bival povodni mož. Uršulo, ki je iskala novo bivališče, je pot zanesla na Plešivec. Kamor je stopila njena noga, je pustila stopinjo, ki jo pozorno oko planinca še danes opazi. Odtise v tleh je pustila, tudi ko je kleče opazovala krajino okoli sebe. Všeč ji je bil svet, ki ga je gledala, in odločila se je, da se naseli na Plešivcu. Povodni mož pa je moral proč skupaj s svojim jezerom.

Resnica o prihodu sv. Uršule na Plešivec je nekoliko drugačna. Kmete, ki so živeli pod Plešivcem, je namreč jezilo, da je slovenjegraška gospoda tako zlahka obrnila hrbet katoliški veri in sprejela protestantsko. Zato so svoji veri v bran na Plešivcu postavili najvišje ležečo slovensko cerkev, Plešivec pa je postal Uršlja gora.

ŽELJA, SLIŠATI DIVJEGA PETELINA

Meni najljubša doživetja v hribih so tista, ki jih popestrijo srečanja z divjimi živalmi. Silno redka so. In takrat se mi zdi, da mi je

Pokljuki in Jelovici, na Pohorju, Košenjaku, v Škofjeloškem hribovju, na Kočevskem in na Snežniku jih lahko najdemo.

LOVEC BOJAN

Prijatelji, ki so vedeli za mojo željo, so mi posredovali telefonsko številko lovca Bojana iz Črne na Koroškem. Dogovorila sva se, da bo naju z Robertom peljal na lov na petelina. Seveda je bil to lov brez puške, z odprtimi očmi, ušesi in fotoaparatom. Dobili smo se zvečer v planinski koči na Naravskih ledinah. Malo smo še pokramljali, a se že kmalu odpravili spat, kajti lovec je sklenil, da moramo na noge že ob dveh zjutraj, če želimo biti ob svitu na prostoru, kjer se ženijo divji petelini. Držal je besedo in ob dveh ponoči smo se v trdi temi podali na pot. Zrak je bil oster in mrzel. Hodili smo hitro, da bi se ogreli, a tiho, kajti vsak od nas je še pestoval svoje sanje. Beli oblački izpihanega zraka so se razblinjali v temo nad glavami. Lovec je kmalu predlagal, da ugasnemo svetilke, kajti stopali smo v bližino petelinovega rastišča. Tema je bila gosta, bila je brezmesčna noč, a lovec je pot poznal kot svoj žep, korakal je pred nama tiho in zanesljivo. Nenadoma je tišino presekala rezek zvok. Nekaj je prhnilo čisto blizu nas in zatem smo zaslišali topot nog v temi. Obstala sem kot vkopana, srce mi je divje razbijalo v prsih.

"Gamsi!" nama je mirno pojasnil.

PESEM LJUBEZNI JUTRU IN POMLADI

narava na široko odprla vrata in za nekaj trenutkov delila z mano svoje najbolj skrite zaklade. Na Uršljo goro me vežejo prav taki spomini. Po prvem, osnovnošolskem planinskem izletu na to koroško goro so se je moja pota kar malo izogibala. Vleklo me je v višje, skalnate in bolj odmaknjene gorske predele. Ponovno me je v njene gozdove zaneslo pred leti, ko sem si vbila v glavo, da želim slišati, kako poje divji petelin.

Divji petelin, ki je naša največja koco-noga kura, je bil v Sloveniji še do nedavne cenjena lovska trofeja. O lovu nanj so krasne zgodbe napisali Tavčar, Finžgar in Avčin. Danes je divji petelin zavarovan in lov nanj je prepovedan. Ogroža ga krčenje življenjskega prostora zaradi izkoriščanja gozdov in hrupnih gozdarskih in rekreacijskih aktivnosti. Ocenjujejo, da na območju Slovenije gnezdi le še nekaj sto parov. Divji petelin prebiva v starih alpskih mešanih in iglastih gozdovih med 1000 in 1500 metri nadmorske višine. V Sloveniji jih je največ prav na Koroškem, pa tudi na

Na ženitveni prostor smo prišli nekoliko prehitro. Gozd je dihal v ritmu noči, jutro se še ni začelo prebujati. Sedli smo v vlažno travo na rob poti. Mraz nam je začel tiho riniti pod obleko, ko smo čakali na pričetek petelinje svatbe.

"Samo da se oglasi prvi ptič, petelin bo zapel kmalu za njim," je bil prepričan lovec. In res. Nebo je komaj začejalo rdeti, že se je prebudil droban glasek nad nami. Takoj za tem se je le nekoliko stran zaslišal čuden zvok, ki je spominjal na klokotanje, sledil pa mu je nekakšen vrisk.

"Po svoje zapoje večno pesem o ljubezni, toda če je nisi že prej čul, te pesmi, ne zaslišiš je v tihem logu, nego samo meniš, da padajo kje na trd kamen kaplje z mokrega vejevja." Tako je pesem divjega petelina opisal Ivan Tavčar.

Petje je bilo presenetljivo tiho in nevpadljivo. Pravzaprav bolj ljubezenski šepet kot pesem. Lovec nama je razložil, da je petelinovo petje na rastišču sestavljeno iz štirih dejanj: klepanja, drobljenja, glavnega udarca

in brušenja. Pogubno zanj je brušenje, takrat namreč nagne glavo in je slep in gluha za dogajanje okoli sebe. Zedinili smo se, da bomo petelina naskakovali v parih. Najprej lovec in jaz, kasneje pa še midva z Robertom. Lovec me je prijel za roko in potrpežljivo čakal, da je petelin začel peti. Tik pred brušenjem mi je stisnil roko. To je bil znak, zapodila sva se med drevesa, ob njegovem naslednjem stisku roke, ko je bilo brušenja konec, pa sva obstala. In tako večkrat, premik v času brušenja in mirovanje, ko je brušenje prenehalo. Petelinovo petje je zvenelo vse bliže. Nenadoma je lovec dvignil roko in pokazal na vejo starega macesna, ki se je iztegovala v rdenje zgodnjega jutra. In glej, gori na veji obris petelina, njegova črna senca s ponosno dvignjeno glavo in široko razprtim pahljačastim repom, iz grla pa se je dvigala v nebo tiha pesem v čast ljubezni, jutru in pomladi.

NEPOVABLJENA SVATA

Nemo sva opazovala ta prvinski prizor, nepovabljen gosta na svatovanju gozdnega ženina. Morda si je zaljubljeni pevec zaželel bolj izpostavljenega drevesa, morda je počila veja, na kateri sem stala, petelin je nenadoma sfrčal na sosednje drevo in razblinil čarobnost trenutka.

Počasi in previdno, da bi kar najmanj motila plašnega ptiča, sva se z Bojanom pomaknila nazaj do mesta, kjer sva pustila Roberta.

Medtem je zaspal, sključen v dve gubi. Predramila sva ga, zdaj sem bila na vrsti, da pokažem, kako pazljivo sem se naučila poslušati petelinovo pesem. Prijela sem Roberta za roko in mu jo pred vsakim brušenjem stisnila. V skokih sva se približevala mestu, od koder je prihajalo petje. In že sva ga zagledala v krošnji macesna. Robert je izvlekel fotoaparat in sprožil. Potem sva stala tam in vpijala vase lepoto trenutka. Petelin se je spreletel, a ne prav daleč. Že je pel naprej. Nenadoma so se z dreves na jaso in spet nazaj na drevje začele spreletavati še kure. Premamila jih je pesem, da so priletele, ljubke nevestice v grahasti opravi, in se poklonile snubcu. Prepustila sva jih njihovemu plesu in se tiho odpravila nazaj.

Ko sva z Robertom doma pregledovala fotografije, so bile seveda slabe, slikane od daleč, v blede svetlobi zgodnjega jutra. Pa vendar mi vedno znova prebudijo tista globoka občutja, ko mi je bilo dano opazovati "krilatega vladarja naših gozdov", kako tudi njemu, kot vsem nam, vlada ljubezen. "Tako nepopisno lepo je pač iti na petelina," je preprosto zapisal France Avčin. ◻